

DET KONGELIGE KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Innovasjon Norge Hovedkontoret
Postboks 448 Sentrum
0104 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

19/51-2

Statsbudsjettet 2019 - oppdragsbrev til Innovasjon Noreg

1 Økonomisk ramme til disposisjon for 2019

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) gjev i dette oppdragsbrevet ramma til Innovasjon Noreg over kap. 550, post 70, og 553, postane 65 og 74. Departementet delegerer forvaltninga av ramma til Innovasjon Noreg.

Departementet viser til Prop. 1 S (2018–2019) for departementet og Innst. 16 S (2018–2019). Det er laga nye retningslinjer for forvaltninga av kap. 550, post 62 og kap. 550, post 70, og kap. 553, post 74 (sjå vedlegg 1 og 2). For kap 553, post 65, gjeld forskrifta om distrikts- og regionalpolitiske verkemidlar, jf vedlegg 3. Oppdragsbrevet inneheld presiseringar av dokumenta som er nemnde ovanfor.

Tabell 1. Midlar som blir stilte til disposisjon for verksemda til Innovasjon Noreg i 2019

Kap.	Post	Namn	Beløp i 1 000 kr
550	62	Bedriftsretta låne- og tilskotsordningar i distrikta ¹	47 590
550	70	Bedriftsretta program i distrikta	31 037
553	65	Omstillingsprogram ved akutte endringar i arbeidsmarknaden	13 000
553	74	Nasjonale tiltak for klyngjer og innovasjonsmiljø	144 095
SUM			235 722

¹ Administrasjons- og gjennomføringskostnader for Innovasjon Noreg sitt fylkeskommunale oppdrag i 2019, inkludert eventuelle omstillingskostnader for Innovasjon Norge.

Departementet stiller totalt 235,722 millionar kroner til disposisjon for Innovasjon Noreg i 2019. Løyvingane skal også brukast til administrasjons- og gjennomføringskostnadene som er knytte til ordningane. Det inkluderer kostnader i samband med evaluering og analysar.

Det er ikkje høve til å omdisponere mellom kapitla. Bruken av midlane skal følgje avtalte programplanar. Forslag om endringar i bruk skal avklarast med departementet i styringsdialogen.

2 Mål for Innovasjon Noreg og andre fellesføringar frå departementa

Meld. St. 22 (2011–2012) *Verktøy for vekst – om Innovasjon Norge og SIVA SF* slo fast målstrukturen for Innovasjon Noreg. Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser til oppdragsbrevet for 2019 frå Nærings- og fiskeridepartementet for fellesføringar.

3 Oppdraget frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet

3.1 Regional- og distriktspolitiske mål

Målet for regional- og distriktspolitikken til regjeringa er regional balanse gjennom vekstkraft, likeverdige levekår og berekraftige regionar i heile landet. Ein berekraftig region har ei balansert samansetjing av befolkninga, og forvaltar menneskelege ressursar og naturressursar for utvikling og verdiskaping no og i framtida. Dette vil leggje til rette for å halde på hovudtrekka i busetjingsmønsteret.

Regjeringa vil bidra til omstillingsevne i distrikta gjennom innsats for eit verdiskapande næringsliv, inkluderande og vekstkraftige lokalsamfunn, og tilgang til grunnleggjande private tenester. Regjeringa vil leggje til rette for omstillingsdyktige regionar. Innsatsen skal rettast mot utvikling av vel fungerande næringsmiljø og auka tilgang til relevant kompetanse i næringslivet, styrka vekst og samarbeid over landegrensene, og etablering av nye arbeidsplassar i område ramma av vesentleg reduksjon i sysselsettinga. Regionalpolitikken skal leggje til rette for vekst og utvikling i heile Noreg, ved at ulike delar av landet kan få mest mogleg ut av potensialet sitt. Politikken skal ta utgangspunkt i regionale moglegheiter, basert på lokal kjennskap og lokalt initiativ. Distriktspolitikken skal i tillegg jamne ut skilnader mellom område (også internt i regionane), ved å kompensere for ulemper ved geografisk plassering, slik som reiseavstand og små marknader. For distriktspolitikken står målet om likeverdige levekår også sentralt.

Fylkeskommunane, Siva, Noregs Forskningsråd og Innovasjon Noreg har ei sentral rolle i arbeidet med å realisere desse måla.

3.2 Samarbeid med andre nasjonale aktørar og med fylkeskommunane og kommunane

Fylkeskommunane har ein sentral rolle som regional samfunnsutviklar. Innovasjon Noreg skal samarbeide med fylkeskommunane, Siva og Forskningsrådet om dei regionale måla og strategiane for næringsutvikling. Eit godt og konstruktivt samarbeid med fylkeskommunane, Forskningsrådet og Siva m.fl. vil føre til at ein på ein god måte kan nå måla for regional- og distriktspolitikken. Departementet ber Innovasjon Noreg, gjennom si rolle som

innovasjonspolitisk rådgjevar for eigarar og oppdragsgjevarar, bidra til å styrkje fylkeskommunane som samfunnsutviklarar i tråd med regionreforma. Samarbeidet skal gje ei klar arbeidsdeling mellom dei ulike aktørane, og skape ein god regional infrastruktur for innovasjon. Departementet viser til avtalane som er inngått mellom fylkeskommunar og virkemiddelaktørane på fylkesnivå.

3.3 Nærare om oppdraget frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Hovudmål 1: Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distrikta

Delmål 1.1 Eit verdiskapande næringsliv i område med spreidd busetjing og store avstandar

Kap. 550, post 62 Bedriftsretta låne- og tilskotsordningar i distrikta

Departementet tildeler fylkeskommunane til saman 453,09 millionar kroner over kap. 550, post 62. Posten omfattar investeringstilskot, bedriftsutviklingstilskot, distriktsretta risikolån og garantiar, og distriktsretta tilskot til etablerarar. På bakgrunn av vedtekne fylkeskommunale planar og strategiar, gjev fylkeskommunane oppdrag til Innovasjon Noreg om å forvalte ordningane. Fylkeskommunane har høve til å omdisponere mellom kap. 550, post 62 og post 64.

Løyvinga inkluderer kostnader for administrasjon og gjennomføring, og eventuelle omstillingskostnader i Innovasjon Noreg som følgje av reduksjonen på posten. Kostnadene er for 2019 berekna til 47,59 millionar kroner, og blir overførte direkte til Innovasjon Noreg frå departementet.

Midlane skal berre nyttast i verkeområdet for distriktsretta investeringsstøtte², og i tråd med dei nye retningslinjene (vedlegg 1).

Kap. 550, post 70 Bedriftsretta program i distrikta

Departementet tildeler Mentortenesta for gründerar og Bioøkonomiordninga totalt 31,037 millionar kroner over kap. 550, post 70 Bedriftsretta program i distrikta. Innsatsen i dei to programma skal bidra til delmål 1.1.

Mentortenesta for gründerar skal auke kunnskapen til gründerar om forretningsutvikling, vurdering av marknadsmoglegheiter og det å drive eiga bedrift. Departementet ønskjer dialog med Innovasjon Noreg om oppfølging av evalueringa av mentortenesta. Som programeigar skal Innovasjon Noreg leggje fram forslag til naudsynte endringar i programma til godkjenning i departementa.

Bioøkonomiordninga skal bidra til å byggje opp ei ny vekstnæring som kan utvikle fleire kompetansearbeidsplassar i Distrikts-Noreg og auke verdiskapinga i viktige distriktsnæringar. Målet med ordninga er å bidra til auka verdiskaping og berekraftig omstilling av norsk

² Verkeområdet for distriktpolitisk begrunna investeringsstøtte er fastsatt av departementet og godkjent av ESA i henhold til EUs retningslinjer for regionalstøtte.

næringsliv ved å utnytte det marknadspotensialet som bionæringane representerer basert på ressursar frå hav, jord og skog.

Midlane skal berre nyttast i verkeområdet for distriktsretta investeringsstøtte, og i tråd med dei nye retningslinjene (vedlegg 2).

Hovudmål 2: Omstillingsdyktige regionar

Delmål 2.1 Vel fungerande næringsmiljø og tilgang på relevant kompetanse

Kap. 553, post 74 Nasjonale tiltak for klyngjer og innovasjonsmiljø

Departementet tildeler Innovasjon Noreg 144,095 millionar kroner over kap. 553, post 74 til Norwegian Innovation Clusters og Bedriftsnettverk, Innovasjonspartnarskap og leverandørutviklingssatsinga Høgare opp i verdikjeda (2017–2020).

Norwegian Innovation Clusters og Bedriftsnettverk

Programma Norwegian Innovation Clusters og Bedriftsnettverk får totalt 115,979 millionar kroner over kap. 553, post 74. Innsatsen skal medverke til å nå hovudmålet og delmål 2.1. Midlane kan nyttast i heile landet.

Begge program er nyleg evaluert. Innovasjon Noreg skal som programansvarlig, i samarbeid med SIVA og Forskingsrådet, leggje fram forslag til naudsynte endringar i programma for godkjenning i departementa.

Endringar i programplanen for klyngeprogrammet *Norwegian Innovation Clusters*, skal gjennomførast i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Innovasjon Noreg må i den samanheng leggje fram for departementa, forslag til revidert programplan, innan 1. mars 2019.

Innovasjonspartnarskap

Departementet tildeler 24 millionar kroner til Innovasjonspartnarskap over kap. 553, post 74. Målet med Innovasjonspartnarskap er auka produktivitet, reduserte kostnader og auka kvalitet i tilbod og tenester i offentleg sektor, og nye marknadsmoglegheiter for næringslivet som bidrar til å løyse store offentlege behov og samfunnsutfordringar. Målgruppa er offentleg sektor og næringslivet.

Departementet er opptatt av tydinga offentleg sektor har for arbeidsplassar og livskvalitet i heile landet. Små kommunar vil framover stå framfor strukturelle utfordringar, som mangel på arbeidskraft og vekst i omsorgsbyrde. Utfordringane gir eit særleg behov for innovasjon. Departementet er derfor opptatt av at prosjekt for utvikling av løysingar av stor tyding for offentleg sektor i distriktsområde finansierast under ordninga.

Kriterier for måloppnåing er under utvikling og vil ta utgangspunkt i verdiskaping i bedriftene som vinn anbodskonkurransar og inngår partnarskap med offentleg sektor, samt

verdiskaping i offentlig sektor. Departementet er særleg opptatt av vurderinga av verdiskaping i offentlig sektor, og ber om å bli involvert i dialogen om kriteriene. Departementet skal godkjenne kriteria for måloppnåing.

Midlane skal nyttast i tråd med dei nye retningslinjene (vedlegg 2).

Oppfølging av nordområdestrategien til regjeringa

Departementet vil følgje opp målsettinga om auka verdiskaping med å prioritere leverandørutviklingsatsinga *Høgare opp i verdikjeda (2017–2020)*. Målet er fleire konkurransedyktige leverandørmiljø. Departementet har øyremerka om lag 17 millionar kroner innanfor ramma til distrikts- og regionalpolitiske formål i 2019. Tiltaka i 2019 er:

- kap. 553, post 74: 4,116 millionar kroner til leverandørutvikling for auka verdiskaping, innanfor ramma til Bedriftsnettverk i Innovasjon Noreg
- kap. 553, post 74: 4,116 millionar kroner til mobilisering av bedrifter til auka bruk av FoU, innanfor ramma til Forskingsrådet sitt program FORREGION
- kap. 553, post 60: 9 millionar kroner til dei tre nordlegste fylkeskommunane for kompetanseutvikling av tilsette i næringslivet gjennom etter- og vidareutdanning

Løyvinga til Bedriftsnettverk blei starta i 2017, og det er lagt opp til at den skal gå ut 2019.

Satsinga skal gjennomførast i tett samarbeid mellom departementet, fylkeskommunane i Finnmark, Troms og Nordland, Sametinget, Innovasjon Noreg og Forskingsrådet i tråd med regjeringa sin nordområdestrategi og felles prosjekttale av 14. juni 2018. KMD ber om ei oppdatert prosjekttale med handlingsplan og oppsette milepælar innan 15. februar 2019.

Delmål 2.2 etablering av nye arbeidsplassar i kommunar/regionar som opplever ein vesentleg reduksjon i sysselsetjinga

Kap. 553, post 65 Omstillingsprogram ved akutte endringar i arbeidsmarknaden

Fylkeskommunane har ansvar for omstillingsarbeidet i eige fylke. Departementet fører vidare Innovasjon Noreg som nasjonalt kompetanseorgan for lokalt omstillingsarbeid og har sett av 13 millionar kroner til dette i 2019. Innsatsen skal bidra til hovudmålet gjennom etablering av nye arbeidsplassar i kommunar/regionar som opplever ein vesentleg reduksjon i sysselsetjinga (delmål 2.3). Innovasjon Noreg skal på oppdrag frå fylkeskommunane hjelpe omstillingsprosjekt over heile landet med råd, rettleiing, kvalitetssikring, økonomiske verkemiddel og gjennomføring av evalueringar og liknande. I tillegg skal Innovasjon Noreg utvikle arbeidsfeltet, slik at dei ulike verktøya er relevante for dei ulike målgruppene.

Departementet ser gjerne at Innovasjon Noreg ser sitt arbeid med regional omstilling i samanheng med anna arbeid for næringsutvikling som både Innovasjon Noreg, Siva og andre gjer lokalt.

4 Administrative føringar

Departementet viser til dei administrative føringane i oppdragsbrevet til Innovasjon Noreg frå Nærings- og fiskeridepartementet for 2019 og retningslinjene. Felles rapporteringskalender for 2019 følgjer som vedlegg til oppdragsbrevet frå Nærings- og fiskeridepartementet. Innovasjon Noreg skal rapportere til departementet i tråd med vedlegg 4 til dette brevet.

Særskilte målgrupper

Departementet ber Innovasjon Noreg halde fram med å prioritere kvinner og bidra til fleire kvinnelege entreprenørar, i tillegg til å få fleire kvinner inn i leiing og styre. Innovasjon Noreg skal og vurdere søknader etter kvalitet. Innanfor desse rammene, er det for kap. 550, post 62 Bedriftsretta låne- og tilskotsordningar i distrikta og post 70 Bedriftsretta program i distrikta eit mål at minst 40 pst. av verkemidlane skal nå fram til bedrifter med kvinneleg leiar eller eigar.

5 Pågåande prosessar

Regionreform

Fylkeskommunane blir styrkte som regionale samfunnsutviklarar ved at det blir overført oppgåver og ansvar frå staten til fylkeskommunane frå 1. januar 2020, jf. Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner*. Fylkeskommunen skal styrkast i 2020 ved å få oppdragsgivaransvar for fleire verkemidlar som er med på å mobilisere og utvikle bedrifter og næringsmiljø i regionen, som næringshage-, inkubasjons- og mentorprogrammet, bedriftsnettverk og delar av etablerartilskotet. Departementet ber Innovasjon Noreg samarbeide med relevante departement og fylkeskommunane om overføringa av oppdragivaransvaret som skjer innan 1. januar 2020.

Som varsla i meldinga, blir det gjennomført ein heilskapleg gjennomgang av det næringsretta verkemiddelapparatet. Gjennomgangen kan bidra til at ytterlegare oppgaver som kan styrkje fylkeskommunen si rolle som næringspolitisk aktør, blir flytta til fylkeskommunane.

Med helsing

Anne Karin Hamre (e.f.)
ekspedisjonssjef

Helene Edwardsen
seniorrådgjevar

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Vedlegg 1: Retningslinjer for Innovasjon Norges forvaltning av midler over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett kap. 550, post 62

Vedlegg 2: Retningslinjer for virkemiddelaktørens forvaltning av tilskudd over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, kap. 550 post 70 og kap. 553 post 74

[Vedlegg 3: Forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler \(lovdata.no\)](#)

Vedlegg 4: Veileder til tall- og aktivitetsrapportering for kap. 550, post 70 og 62. Kap. 553, post 74 og 65.

Vedlegg 5: Fordeling av løyving på programkategori 13.50 2019

Kopi:

Akershus fylkeskommune
Aust-Agder fylkeskommune
Buskerud fylkeskommune
Distriktssenteret
Finnmark fylkeskommune
Hedmark fylkeskommune
Hordaland fylkeskommune
Landbruks- og matdepartementet
Møre og Romsdal fylkeskommune
Nordland fylkeskommune
Nærings- og fiskeridepartementet
Oppland fylkeskommune
Oslo kommune
Riksrevisjonen
Rogaland fylkeskommune
Sogn og Fjordane fylkeskommune
Telemark fylkeskommune
Troms fylkeskommune
Trøndelag fylkeskommune
Vest-Agder fylkeskommune
Vestfold fylkeskommune
Østfold fylkeskommune

RETNINGSLINJER FOR INNOVASJON NORGES FORVALTNING AV MIDLER OVER KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENTETS BUDSJETT, KAP 550, POST 62.

(Gjeldende fra 1. januar 2019)

Retningslinjen er utarbeidet i medhold av Reglement for økonomistyring i staten § 8, og Bestemmelser om økonomistyring i staten kapittel 6 om forvaltning av tilskuddsordninger. Regelverket gjelder Innovasjon Norge sin forvaltning av midler over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, kapittel 550, post 62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene. Midlene er delegert til fylkeskommunene, men forvaltes av Innovasjon Norge.

Det vises også til administrative fellesføringer i årlige oppdragsbrev fra NFD.

Forskrift om distrikts- og regionalpolitiske virkemidler av 2013 (som omhandlet denne tilskuddsposten) med tilhørende retningslinjer ble opphevet 1. juni 2018.

KAPITTELOVERSIKT

Kapittel 1: Geografisk virkeområde

Kapittel 2: Formålet med retningslinjene

Kapittel 3: Samarbeid med fylkeskommunene, Siva og Norges Forskningsråd

Kapittel 4: Nærmere om ordningene, herunder kriterier for måloppnåelse

Kapittel 5: Tildelingskriterier

Kapittel 6: Hva det kan og ikke kan tildeles tilskudd til

Kapittel 7: Rapportering

Kapittel 8: Øvrige krav og føringer

Kapittel 9: Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Kapittel 10: Disponering av ubrukte midler

KAPITTEL 1. GEOGRAFISK VIRKEOMRÅDE

Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger skal tildeles bedrifter innenfor virkeområde for distriktsrettet investeringsstøtte, jf. forskrift om virkeområde for distriktsrettet investeringsstøtte og regional transportstøtte § 3.

[https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-06-17-807?q=forskrift transportstøtte](https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-06-17-807?q=forskrift%20transportst%C3%B8tte)

KAPITTEL 2. FORMÅLET MED RETNINGSLINJENE

Formålet med retningslinjene er:

- å sikre at Innovasjon Norges bruk av midler over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett følger Stortingets budsjettvedtak med de rammene som er beskrevet i Prop.1 S
- å gi utdypende føringer for hvilke regler som gjelder for forvaltningen av midlene.

Retningslinjene kommer som vedlegg til årlige oppdragsbrev.

KAPITTEL 3. SAMARBEID MED FYLKESKOMMUNENE, SIVA OG NORGES FORSKNINGSRÅD

Fylkeskommunene har en sentral rolle som samfunnsutvikler. Innovasjon Norge skal samarbeid med fylkeskommunene, Siva og Forskningsrådet om de regionale målene og strategiene for næringsutvikling. Et godt og konstruktivt samarbeid med fylkeskommunene, de andre virkemiddelaktørene og eventuelt andre, vil føre til at en på en god måte kan nå målene for regional- og distriktpolitikken. Samarbeidet skal gi en klar arbeidsdeling mellom de ulike aktørene og skape en god regional infrastruktur for innovasjon. Departementet viser til avtalene som er inngått mellom fylkeskommuner og virkemiddelaktører på fylkesnivå. Fylkeskommunene skal ikke selv gi støtte til investerings- eller utviklingsprosjekt i enkeltbedrifter eller til etablerere.

KAPITTEL 4. NÆRMERE OM ORDNINGENE

Ordningene skal bidra til et verdiskapende næringsliv i områder med spredt bosetting og store avstander. Innovasjon Norges bidrag skal avlaste risiko og være utløsende for at prosjektet blir gjennomført.

Innovasjon Norge forvalter følgende bedriftsrettede ordninger:

- a) Distriktsrettede investeringstilskudd og utviklingstilskudd til den enkeltbedrifter og etablerere.
- b) Distriktsrettede risikolån, herunder ansvarlig lån, gjeldsbrevlån og pantelån, distriktsrettede garantier for investeringslån og driftskreditter.

Kriterier for måloppnåelse for alle ordningene er:

- a) verdiskaping¹
- b) sysselsetting
- c) nyskaping
- d) omstilling.

Det legges vekt på at innsatsen skal gi positive ringvirkninger for det lokale samfunnet og næringsmiljøet.

KAPITTEL 5. TILDELINGSKRITERIER

Distriktsrettede risikolån, herunder ansvarlige lån, gjeldsbrevlån og pantelån, kan gis til toppfinansiering av antatt lønnsomme investerings- og utviklingsprosjekter som er vanskelig å finansiere i det private kredittmarkedet. Lånene kan innvilges både til nyetableringer og etablerte bedrifter uavhengig av størrelse. Det kan avtales konvertering til aksjekapital. Renten på nye risikolån skal settes høyere enn renten på nye lavrisikolån med tilsvarende rentebindingsperiode. Tilsvarende gjelder renteregulering av allerede opprettede risikolån. Nye pantelån kan sikres med prioritet etter langsiktige pantelån fra andre kredittinstitusjoner. Rentemarginen på risikolånene skal dekke administrasjonskostnadene for forvaltningen. Det eventuelle gjenværende nettobeløpet skal tilbakeføres til fylkeskommunene. Det eventuelle negative nettobeløpet skal dekkes av tilsagnet fra fylkeskommunene eller ved overføring fra fylkeskommunene.

Distriktsrettede garantier for driftskreditt og unntaksvis risikolån gis også til bedrifter som mangler pantesikkerhet for lånefinansiering i bank.

¹ Verdiskaping (bruttoprodukt) beskriver verdøkningen eller tilleggsverdien som en bedrift gir et produkt eller tjeneste. For å måle verdiskaping har Innovasjon Norge benyttet selskapets resultat før renter, skatter, avskrivninger korrigeret for opp-/nedskrivninger (EBITDA) pluss lønn.

Investeringsstilskudd kan gis til fysiske investeringer som for eksempel produksjonslokaler eller produksjonsutstyr.

Bedriftsutviklingsstilskudd kan gis til rådgivningstjenester, kompetansetiltak og tilskudd til forprosjekter.

Bedriftsutviklings- og investeringsstilskudd gis primært til små og mellomstore bedrifter. Bedriftsrettede tiltak som bygger opp under innovasjon, bruk av ny teknologi, digitalisering og skifte til en mer grønn økonomi skal prioriteres.

Distriktsrettet etablerertilskudd kan kun innvilges til bedrifter som er registrert som foretak i Brønnøysundregisteret (har organisasjonsnummer) for mindre enn 3 år siden i markedsavklaringsfasen og mindre enn 5 år siden i kommersialiseringsfasen. Tilskudd kan også gis til fellestiltak for grupper av etablerere, for eksempel etablererveiledning. De to viktigste tildelingskriteriene er at forretningsidéen/løsningen representerer noe vesentlig nytt regionalt, og at gründeren har ambisjoner om å utvikle en vekstbedrift.

Garantier

Den distriktsrettede garantiordningen skal sikre finansiering av prosjekter med høy risiko, med realistiske mål om å kunne oppnå lønnsomhet. Garanti stilles som simpel tapsgaranti der Innovasjon Norge og andre finansieringsinstitusjoner deler risikoen.

Tapsfond

Innovasjon Norge skal opprette og forvalte et felles tapsfond for distriktsrettede risikolån og garantier for alle årganger innenfor tilskuddsordningen.

Innovasjon Norge er ansvarlig for å fylle opp tapsfondet med midler fra fylkeskommunene. Tapsfondet skal reflektere den reelle risikoen for utlånsporteføljen til støttemottakeren og de samlede tapene som kan oppstå, ved at det blir satt av midler til forventede fremtidige tap. Midler som blir avsatt til tapsfond skal normalt svare til vurdert risiko i hver enkelt låne- og garantiordning. Innovasjon Norge skal årlig vurdere størrelsen på tapsfondet mot vurdert risiko i låne- og garantiporteføljen. Dersom det er et negativt avvik på 5 % skal fylkeskommunen og departementet varsles. Dersom det er et negativt avvik på over 10 % fra porteføljerisikoen skal tapsfondet etterfylles. Dette skal skje etter en fordelingsnøkkel der den delen fylkeskommunene har av risikolån og garantiporteføljen per 1. januar skal legges til grunn, uavhengig av hvor tapet har oppstått.

KAPITTEL 6. HVA DET KAN OG IKKE KAN TILDELES TILSKUDD TIL

Støttemottakere kan få tilskudd til et bestemt tiltak i maksimalt 5 år selv om tiltaket har lengre varighet.

Tilskuddet skal kun dekke kostnader som er nødvendige for å realisere tiltaket. Tilskuddet skal ha effekt utover å opprettholde et tilbud.

Tilskuddet skal ikke brukes til:

- Renter og avdrag på lån, og refinansiering av gjennomførte prosjekter.

- Drift av eller investeringer i statlige, fylkeskommunale og kommunale lovpålagte oppgaver, utført av fylkeskommunen, kommunen eller andre.
- Å avsette midler i uspesifisert fond.
- Politikkkforberedende arbeid internt hos forvalter eller i regi av forvalter, herunder kjøp av tjenester i samband med utforming av nye tiltak og lovpålagte eller egeninitierte plan- og strategiprosesser.

KAPITTEL 7. RAPPORTERING

Krav til rapporteringer fra Innovasjon Norge går frem av departementenes mål- og resultatstyringssystem med eventuelle presiseringer i oppdragsbrev med tilhørende rapporteringskalender. Vedlegg om *Felles struktur på oppdragsbrevet fra fylkeskommunene til Innovasjon Norge* gjengir indikatorene i MRS systemet.

Det skal i tillegg rapporteres på følgende aktiviteter:

- ✓ Sum bevilgede midler fra posten og andel administrasjons -og gjennomføringskostnader
- ✓ Addisjonalitet
- ✓ Risikoprofil
- ✓ Antall og type prosjekter
- ✓ Kvinneandel
- ✓ Størrelse på prosjektene
- ✓ Geografisk nedslag
- ✓ Ringvirkninger²
- ✓ Andel utløst privat kapital

KAPITTEL 8 ØVRIGE KRAV OG FØRINGER

Dette punktet samsvarer med regelverk for Innovasjon Norge, gitt av Nærings- og fiskeridepartementet for forvaltning av tilskudd til lån, garantier, prosjekter og fond.

8.1 Offentlig støtte etter EØS-avtalen

All støtte skal gis innenfor rammen av statsstøttereglene i EØS-avtalen.

Det forutsettes at Innovasjon Norge har tilstrekkelig kompetanse til å vurdere enhver tildeling ut fra de til enhver tid gjeldende notifikasjoner og innmeldinger til EFTAs overvåkingsorgan (ESA) som foreligger. I tillegg kan det gis bagatellmessig støtte.

Dersom Innovasjon Norge ønsker å tildele støtte til enkeltbedrifter utover grensene for individuelle tildelinger under en ordning, er de selv ansvarlige for å notifisere. Departementet skal holdes orientert om eventuelle individuelle notifikasjoner.

8.2 Krav til informasjon om ordningene

For å sikre likebehandling skal virkemiddelaktørene utarbeide informasjonsmaterieell slik at alle potensielle søkere innenfor målgruppen kan nås. Informasjonsmateriellet skal inneholde:

- Formålet med ordningen
- Målgruppe (krav som gjelder for å komme i betraktning som søker)
- Krav som gjelder for å kunne få innvilget søknaden (tildelingskriterier)
- Om eventuell maksimal støtte/støttesats

² Det legges vekt på at innsatsen skal gi positive ringvirkninger for det lokale samfunnet og næringslivet

- Om hvilken form søknaden skal ha
- Om hvilke opplysninger søknaden må inneholde for at det i første fase skal kunne konstateres om søknaden faller inn under ordningen
- Vilkår overfor støttemottaker (inkl. informasjonsplikt i etterhånd)
- Om at det kan iverksettes tiltak for å kontrollere at tilskuddet brukes i samsvar med forutsetningen
- Søknadsfrist

Dersom potensielle søkere ikke er kjent med de gjeldende detaljerte regler for ordningen, må det gis informasjon om hvor reglene er å få.

8.3 Krav til søknadsbehandling

Søknadsbehandlingen må følge regler fastsatt i stortingsvedtak, lov om Innovasjon Norge (herunder habilitetsregler), krav til god forvaltningsskikk og etisk atferd. Det skal legges vekt på å unngå forskjellsbehandling av likeartede søknader. Det må vises ekstra påpasselighet når det forventes at antall søknader vil overstige rammen for den enkelte ordningen.

Det skal foreligge skriftlige retningslinjer for tidsfrist for når tilsagn faller bort dersom mottaker ikke dokumenterer at fastsatte betingelser er oppfylt eller akseptert.

8.4 Tilsagns- og avslagsbrev

Innvilgede søknader skal bekreftes med tilsagnsbrev og standardvilkår som skal inneholde alle vilkårene knyttet til innvilget søknad:

- Formål og hva slags tiltak midlene kan benyttes til, inkludert omtale av størrelsen på den offentlige støtten og til hvilke formål den offentlige støtten er gitt
- Beløpsstørrelse
- Vilkår som knytter seg til bruken av midlene og tidsfrist for mottakeren til å akseptere vilkårene
- Skriftlig aksept av vilkår fra mottaker
- Utbetalingsordning (tidspunkt og eventuell hyppighet)
- Behandling av eventuelt for mye utbetalt tilskudd eller lån
- Eventuelt uberettiget tilsagn
- Krav til rapportering, jf. pkt. 8.9, regnskap og eventuell revisorbekreftelse
- Krav til oppbevaring av regnskapsdata og dokumentasjon av faktiske opplysninger som ligger til grunn for søknaden eller beregning av støttebeløp
- Opplysninger om kontrolltiltak som kan bli iverksatt for å sikre at bruken av midlene skjer i samsvar med forutsetningene for tildelingen, jf. Bevilgningsreglementets § 10
- Mulige reaksjonsformer dersom mottaker ikke opptrer i samsvar med forutsetningene i tilskuddsbrevet, jf. pkt. 8.10.

Tilsagnsbrev og garantierklæringer, jf. nedenfor, skal signeres på vegne av Innovasjon Norge.

Avslåtte søknader skal bekreftes med avslagsbrev.

Normalt skal rapporteringskrav, herunder hyppighet for rapportering, fremgå av gjeldende standardvilkår for ordningen. Standardvilkårene skal følge tilsagnsbrev. Eventuelle særskilte

krav til rapportering skal også fremgå av brevet. Mål knyttet til kravene skal kunne etterprøves gjennom evalueringer.

8.5 Tidsfrist for bortfall av tilsagn om tilskudd

Dersom søker ikke kan dokumentere samtlige av de krav som er satt i tilsagnsbrevet, jf. pkt. 8.4, innen utgangen av det tredje kalenderåret etter at tilsagnet ble gitt, vil tilsagnet automatisk falle bort.

8.6 Registrering av tilskudd

For å holde oversikt over inngåtte forpliktelser skal Innovasjon Norge føre et eget register for tilsagn som skal dekkes av disponibel bevilgning for inneværende budsjettermin og eventuelle overførte midler fra tidligere budsjettermin.

8.7 Utbetaling og behandling av eventuelt for mye utbetalt tilskudd

Alle tilskuddsbeløp skal være attestert før utbetaling. Den som attesterer, skal kontrollere at:

- utbetalingsforslaget er i overensstemmelse med vedtak om tilskudd i tilskuddsbrev
- tilskuddsmottaker har oversendt all dokumentasjon og akseptert alle vilkår i tilskudds-/lånebrev
- registrering av faste data for mottaker er korrekte.

Tilskuddsbeløp skal utbetales etter hvert som mottaker har behov for å dekke aktuelle utgifter som ligger til grunn for tilskuddet. Tilskudd skal ikke nyttes til å regulere tilskuddsmottakers likviditet. Det er ikke anledning til å framskynde utbetalinger slik at mottaker kan plassere tilskudd som rentebærende innskudd eller lån for å oppnå inntekter i tillegg til det bevilgede beløpet.

Inntil 30 prosent av tilskuddet kan utbetales forskuddsvis (inntil 50 prosent av etablerertilskudd), når nødvendig dokumentasjon er underskrevet, særvilkår er dokumentert oppfylt og prosjektet er klart for igangsetting. Når det kan dokumenteres at minst 50 prosent av de totale prosjektkostnader er påløpt, kan ytterligere inntil 50 prosent av tilskuddet utbetales (inntil 30 prosent av etablerertilskudd). Av samlet tilskudd skal minimum 20 prosent holdes tilbake inntil prosjektet er avsluttet og sluttrapport med revisorbekreftet regnskap foreligger. Dersom tilskuddsmottaker ikke er revisjonspliktig, kan regnskapet bekreftes av autorisert regnskapsfører.

Utbetaling av lån kan tidligst skje når støttemottaker har påtatt seg debitoransvaret, de aktuelle sikkerheter er etablert og alle særvilkår knyttet til vedtaket er oppfylt.

Innovasjon Norge skal ha innkrevingsrutiner som sikrer tilbakebetaling dersom en sluttavregning medfører at mottaker skal tilbakebetale for mye utbetalt beløp.

Saksbehandling ved tildeling og utbetaling av tilskudd, bokføring, dokumentasjon og oppbevaring av regnskapsopplysninger skal skje i samsvar med Innovasjon Norges interne økonomiforvaltningsrutiner og kravene som framgår av Bestemmelser om økonomistyring i staten kapittel 2, 3, 4 og 6.

8.8 Mottakers ansvar for riktige opplysninger

Dersom tilskuddsmottaker gir uriktige opplysninger eller tilskudd ikke benyttes i samsvar med fastsatte betingelser for tildelingen, kan støtte utbetalt i forbindelse med tilsagnet kreves helt eller delvis tilbakebetalt.

8.9 Krav til rapportering fra tilskuddsmottaker

Normalt skal krav til rapportering og hyppighet fremgå av tilsagnsbrev og gjeldende standardvilkår for ordningen. Eventuelle særskilte krav til rapportering skal fremgå av tilsagnsbrevet. Innovasjon Norge skal følge opp overfor tilskuddsmottaker dersom innrapportert informasjon er ufullstendig eller ikke er oversendt til rett tid.

8.10 Oppfølging og kontroll

Oppfølgings- og kontrolltiltak skal normalt baseres på mottatt innrapportering fra tilsagnsmottaker. Gjennomgang og vurdering av innrapporteringen skal dokumenteres skriftlig. Som ledd i oppfølgingen av tilsagnsmottaker skal Innovasjon Norge:

- Påse at avtalte rapporter er mottatt
- Gi nødvendig tilbakemelding til tilsagnsmottaker på rapportering som er mottatt
- Treffe tiltak dersom kontrollen avdekker muligheter for uregelmessigheter

Normalt vil kontrollen innebære å vurdere om rapporteringen fra tilsagnsmottaker tilsier at tilsagnet er brukt i overensstemmelse med forutsetningene og om kriteriene til måloppnåelse er oppfylt.

Kontrolltiltakene av forutsatte rapporter skal bl.a. omfatte:

- Generell formalia- og rimelighetskontroll, dvs. at rapportene er signert, eventuelt attestert av revisor eller regnskapsfører, og at tallmaterialet ikke virker usannsynlig
- Gjennomgang og vurdering av innrapportert informasjon med hensyn til avvik i måloppnåelse og økonomi og i forhold til risiko, egenart og vesentlighet

Ut fra gjennomgangen av mottatt innrapportering skal Innovasjon Norge vurdere om det er behov for ytterligere oppfølgings- eller kontrolltiltak, spesielt dersom gjennomgangen avdekker muligheter for uregelmessigheter. Dette kan eksempelvis omfatte stikkprøvekontroll for prøving av data som ligger til grunn for utarbeidelse av innrapportert informasjon, nærmere regnskapsgjennomgang eller annen kontroll med at midlene har blitt benyttet som forutsatt, jf. Bevilgningsreglementets § 10.

8.11 Intern kontroll hos Innovasjon Norge

Innovasjon Norge skal ha systemer og rutiner som viser hvordan tilskudds-, låne- og garantirammer er utnyttet og at de ikke overskrides, Det skal foreligge løpende oppdaterte rapporter om status for de enkelte ordningene. For garantier gjelder dette både tilsagn og foreldede garantiansvar for utstedte garantierklæringer inklusiv, endringer i form av nedtrapping eller bortfall.

Innovasjon Norge skal ha etablert systemer, rutiner og tiltak som korrekt saksbehandling ved tildeling og utbetaling, innfordring og innbetaling av lån, tilskudd og avgivning av garantierklæringer i overensstemmelse med Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Bokføring, dokumentasjon og oppbevaring av regnskapsopplysninger skal skje i overensstemmelse med Innovasjon Norges interne økonomiforvaltningsrutiner og kravene som framgår av pkt. 4.4 i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

8.12 Rapportering til departementet og ESA

Innovasjon Norge skal rapportere i henhold til kriteriene for måloppnåelse som er fastsatt av Stortinget i budsjettvedtak og med eventuelle utdypinger fra departementet i årlige oppdragsbrev. Krav til, og hyppighet på, rapporteringen fra Innovasjon Norge går frem av mål- og resultatstyringssystemet for Innovasjon Norge med eventuelle presiseringer som framgår av departementets oppdragsbrev med tilhørende rapporteringskalender.

Det kan for øremerkede satsinger kreves mer uttømmende rapportering opp mot målene for ordningen. Omfang, form og innhold på denne rapporteringen avtales særskilt. Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal foreta hensiktsmessige kontroller av kvaliteten på informasjonen i rapportene. Departementet og Riksrevisjonen kan iverksette etterfølgende kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningene.

Det skal årlig rapporteres til ESA om utbetalt støtte. Innovasjon Norge må også registrere bedriftsrettet støtte i Brønnøysundregistrenes nasjonale register for offentlig støtte etter gjeldende regler.

8.13 EVALUERINGER

Departementet og Innovasjon Norge skal sørge for at det gjennomføres evalueringer for å få informasjon om tilskuddsordningene er effektive i forhold til ressursbruk, organisering og fastsatte mål.

Frekvens og omfang av evalueringer skal ta utgangspunktet i en vurdering av risiko og vesentlighet for den enkelte tilskuddsordning. I denne sammenheng vil man vektlegge den administrative og økonomiske risikoen knyttet til ordningen samt kvalitet og omfang på rapporteringen. Evalueringer må vurderes i sammenheng med kravene som stilles til rapporteringer.

Ressursene som benyttes på evalueringer skal ha et rimelig omfang i forhold til den nytten man vil ha av den informasjonen som fremkommer.

Evalueringer som er gjort tilgjengelig for allmenheten, skal sendes til Nasjonalbiblioteket i tråd med pliktavleveringsloven § 4. Innsendingsplikten ivaretas ved å registrere gjennomførte evalueringer i Evalueringsportalen.

KAPITTEL 9 ADMINISTRASJONS- OG GJENNOMFØRINGSKOSTNADER

Departementet overfører midler til administrasjon og gjennomføring av forvaltningen i tre deler – i februar, juni og oktober hvert år. Midlene blir overført til samme konto som foregående år, med mindre Innovasjon Norge gir beskjed om noe annet.

Dersom rådgivingstjenester og tilretteleggingsarbeid går inn i administrasjons- og gjennomføringskostnadene, skal dette redegjøres for i årsrapporteringen.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader defineres som:

- a) *Personalkostnader*: Lønnsutgifter, pensjon, sosiale kostnader og øvrige personalkostnader.
- b) *Overhead*: Indirekte kostnader knyttet til medarbeidere, som for eksempel IT, kontorkostnader og tilknyttede administrative tjenester.
- c) *Reisekostnader*: Innenfor rammen av statens reiseregulativ.

Andre driftskostnader som er knyttet til ordningene, som trykksaker og kjøp av konsulenttjenester, skal rapporteres som prosjektkostnader og skal dekkes innenfor rammene av den enkelte ordningen.

KAPITTEL 10 DISPONERING AV UBRUKTE MIDLER

Etter avtale med fylkeskommunene kan Innovasjon Norge benytte ubrukte midler og renteinntekter innenfor samme mål og post som tidligere bevilget, der Innovasjon Norge vurderer at innsatsen gir best resultat.

**RETNINGSLINJER FOR VIRKEMIDDELAKTØRENE FORVALTNING AV TILSKUDD
OVER KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENTETS BUDSJETT, KAP- 550
POST 70 OG KAP- 553 POST 74.
(Gjelder fra 1. januar 2019)**

Retningslinjen er utarbeidet i medhold av Reglement for økonomistyring i staten § 8, og Bestemmelser om økonomistyring i staten kapittel 6 om forvaltning av tilskuddsordninger. Regelverket gjelder Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd sin forvaltning av ulike programmer under tilskuddspostene.

For Forskningsrådet gjelder vedtekter og øvrige fellesføringer i tildelingsbrev fastsatt av Kunnskapsdepartementet.

For Innovasjon Norge gjelder egen lov, for Siva gjelder lov om statsforetak. Videre gjelder fellesføringer fra oppdragsbrevene til Nærings- og fiskeridepartementet.

Kapitteloversikt:

Kapittel 1: Anvendelsesområde

Kapittel 2: Formålet med retningslinjene

Kapittel 3: Samarbeid mellom fylkeskommunene og virkemiddelaktørene

Kapittel 4: Krav og vilkår for programbeskrivelser og regelverk for tilskuddsordninger

Kapittel 5: Administrative bestemmelser

Kapittel 6: Øvrige krav og føringer

Kapittel 7: Rapporteringer

Kapittel 8: Evalueringer

Kapittel 9: Oppheving av eksisterende regelverk

KAPITTEL 1. ANVENDELSESOMRÅDE

Retningslinjene gjelder følgende poster i statsbudsjettet (Prop. 1 S for KMD):

- Kapittel 550 post 70 Bedriftsrettede programmer i distriktene
- Kapittel 553 post 74 Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljø

KAPITTEL 2. FORMÅLET MED RETNINGSLINJENE

Formålet med retningslinjene er:

- å sikre at virkemiddelaktørene bruk av midler over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett følger Stortingets budsjettvedtak innenfor de rammene som er beskrevet der
- å gi utdypende føringer for hvilke regler som gjelder.

Retningslinjene kommer i tillegg til årlige oppdrags- eller tildelingsbrev der bl.a. konkrete bevilgninger som stilles til disposisjon omtales.

KAPITTEL 3. SAMARBEID MELLOM FYLKESKOMMUNER, INNOVASJON NORGE, SIVA OG NORGES FORSKNINGSRÅD

Fylkeskommunene har en sentral rolle som samfunnsutvikler. Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådet skal samarbeide med fylkeskommunene om de regionale målene og strategiene for næringsutvikling. Et godt og konstruktivt samarbeid med fylkeskommunene,

de andre virkemiddelaktørene og eventuelt andre, vil føre til at en på en god måte kan nå målene for regional- og distriktpolitikken. Samarbeidet skal gi en klar arbeidsdeling mellom de ulike aktørene og skape en god regional infrastruktur for innovasjon. Departementet viser til avtalene som er inngått mellom fylkeskommuner og virkemiddelaktører på fylkesnivå. Fylkeskommunene skal ikke selv gi støtte til investerings- eller utviklingsprosjekt i enkeltbedrifter eller til etablerere.

KAPITTEL 4. KRAV OG VILKÅR FOR PROGRAMBESKRIVELSER OG REGELVERK FOR TILSKUDDSORDNINGER

Virkemiddelaktørene skal under tilskuddspostene utarbeide programplaner med nærmere fastsatte programbeskrivelser. Det skal legges vekt på regional forankring i forslagene og hva en forventer at de betyr for lokal og regional næringsutvikling.

Departementet viser til statsbudsjettet når det gjelder hovedelementene i tilskuddsordningene. Både mål, målgruppe, kriterier for måloppnåelse, tildelingskriterier og rapporteringer er nærmere beskrevet der.

Disse retningslinjene gir føringer for hva programbeskrivelser/regelverk for tilskuddsordninger skal inneholde. Virkemiddelaktørene lager programbeskrivelser selv, men de fastsettes av departementet. De skal inneholde:

- bakgrunn, faglig rasjonale (markeds- og/eller systemsvikt), regionalpolitisk begrunnelse og forventet effekt av tiltaket
- beskrivelser av overordnede mål, program-/prosjekt mål og resultatmål
- beskrivelser av målgruppe(r) for tiltaket
- beskrivelser av geografisk innretning og nedslagsfelt
- beskrivelser av tildelingskriterier med utregningsregler for tilskudd
- beskrivelser av kriterier for måloppnåelse
- beskrivelser av strategier og arbeidsmetoder for hvordan målene skal nås
- beskrivelse av nåsituasjon og de forventede regionale effektene av programmet/tiltaket, og dessuten kvantitative og/eller kvalitative resultatmål og resultatindikatorer
- beskrivelser av kritiske risiko- og suksessfaktorer
- presentasjon av samarbeidspartnere og beskrivelse av samarbeidsplaner
- tidsplaner for programmet, inkludert framdrift og viktige milepæler for tiltaket. Det skal inngå i programbeskrivelsen en plan for utfasing eller videreføring av program/tiltak hos nasjonale virkemiddelaktører.
- budsjett- og finansieringsplan fordelt på årlige budsjett for hele program-/prosjektperioden. Egenfinansieringen til støttmottakeren og kostnader til administrasjon/drift skal fremkomme. Dersom det dreier seg om tiltak av varig karakter, skal det stå en plan for når og hvordan en kan oppnå selvfinsiering
- opplegg for program/tiltaksstyring (programstyre, referansegruppe e.l.) og hvem som er ansvarlig for fremdrift og faglig innhold
- beskrivelser av oppfølgingsrutiner for å sikre god internkontroll hos tilskuddsforvalteren og kontroll av informasjon fra tilskuddsmottakeren
- rapporteringsrutiner og evalueringer (for flerårige tiltak/programmer)
- tilskuddsforvalter fastsetter eventuelle krav til egenfinansieringsandel og beløpsgrenser

Midlene kan ikke nyttes til investeringer i bygninger, lokaler eller annen fysisk infrastruktur. Midlene skal ikke nyttes til investeringer i utstyr. Det kan gjøres unntak for mindre investeringer som er avgjørende for gjennomføringen av tiltaket som blir finansiert. Tilskudd til utstyrsinvesteringer skal normalt ikke oversige 10 prosent av prosjektkostnadene. Midlene kan heller ikke nyttes til varig drift av institusjoner eller organisasjoner.

Støtten som bevilges skal normalt ikke utgjøre mer enn 50 prosent av prosjektkostnadene.

KAPITTEL 5. ADMINISTRATIVE BESTEMMELSER

5.1 Disponering av midler

Midler til virkemiddelaktørene blir gitt som tilskudd uten tilbakebetaling (rundsumtilskudd). Virkemiddelaktørene får fullmakt til selv å fastsette hvilket år tilsagn skal gjelde for, hvor lenge tilsagnet skal gjelde, og til å behandle søknader om forlenging av tilsagn. Omdisponering av ubrukte midler må godkjennes av departementet.

5.2 Styringsdialog

Departementet innkaller til faste styringsmøter hvert halvår.

5.3 Administrasjons- og gjennomføringskostnader

For Forskningsrådet dekkes administrasjonskostnader av en egen bevilgning fra Kunnskapsdepartementets budsjett.

For Innovasjon Norge og Siva skal alle administrasjons- og gjennomføringskostnader til selve forvaltningen av en ordning (tjenester/tiltak/program) dekkes innenfor rammene av ordningen. Innovasjon Norge og Siva er pålagt å rapportere årlig om hvor stor del av bevilgningen som er brukt til å dekke administrasjons- og gjennomføringskostnadene. Dersom rådgivingstjenester og tilretteleggingsarbeid går inn i administrasjons- og gjennomføringskostnadene, skal dette redegjøres for i årsrapporteringen.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader defineres som:

- a) *Personalkostnader*: Lønnsutgifter, pensjon, sosiale kostnader og øvrige personalkostnader.
- b) *Overhead*: Indirekte kostnader knyttet til medarbeidere, som for eksempel IT, kontorkostnader og tilknyttede administrative tjenester.
- c) *Reisekostnader*: Innenfor rammen av statens reiseregulativ.

Andre driftskostnader som er knyttet til ordningen, som trykksaker og kjøp av konsulenttjenester, skal rapporteres som prosjektkostnader og skal også dekkes innenfor rammene av ordningen.

5.4 Overføringer til virkemiddelaktørene

Innovasjon Norge og Siva får overført tilskuddsmidlene i februar, juni og oktober. Forskningsrådet får overført tilskuddsmidler i januar og august.

Tilskuddsmidlene blir overført til samme konto som foregående år dersom departementet ikke har fått beskjed om noe annet.

KAPITTEL 6. ØVRIGE KRAV OG FØRINGER

Dette punktet samsvarer med regelverk for Innovasjon Norge, gitt av Nærings- og fiskeridepartementet for forvaltning av tilskudd til lån, garantier, prosjekter og fond.

Forskningsrådet har eget regelverk. Disse bestemmelsene kommer derfor til anvendelse så langt de passer.

6.1 Offentlig støtte etter EØS-avtalen

All støtte skal gis innenfor rammen av statsstøttereglene i EØS-avtalen.

Det forutsettes at virkemiddelaktørene har tilstrekkelig kompetanse til å vurdere enhver tildeling ut fra de til enhver tid gjeldende notifikasjoner og innmeldinger til EFTAs overvåkingsorgan (ESA) som foreligger. I tillegg kan det gis bagatellmessig støtte.

Dersom virkemiddelaktørene ønsker å tildele støtte til enkeltbedrifter utover grensene for individuelle tildelinger under en ordning, er de selv ansvarlige for å notifisere. Departementet skal holdes orientert om eventuelle individuelle notifikasjoner.

6.2 Krav til informasjon om ordningen

For å sikre likebehandling skal virkemiddelaktørene utarbeide informasjonsmaterieell slik at alle potensielle søkere innenfor målgruppen kan nås. Informasjonsmaterieellet skal inneholde:

- Formålet med ordningen,
- Målgruppe (krav som gjelder for å komme i betraktning som søker)
- Krav som gjelder for å kunne få innvilget søknaden (tildelingskriterier)
- Om eventuell maksimal støtte/støttesats
- Om hvilken form søknaden skal ha
- Om hvilke opplysninger søknaden må inneholde for at det i første fase skal kunne konstateres om søknaden faller inn under ordningen
- Vilkår overfor støttemottaker (inkl. informasjonsplikt i etterhånd)
- Om at det kan iverksettes tiltak for å kontrollere at tilskuddet brukes i samsvar med forutsetningen
- Søknadsfrist

Dersom potensielle søkere ikke er kjent med de gjeldende detaljerte regler for ordningen, må det gis informasjon om hvor reglene er å få.

6.3 Krav til søknadsbehandling

Søknadsbehandlingen må følge regler fastsatt i stortingsvedtak, krav til god forvaltningsskikk og etisk atferd.

Det skal legges vekt på å unngå forskjellsbehandling av likeartede søknader. Det må vises ekstra påpasselighet når det forventes at antall søknader vil overstige rammen for ordningen.

Det skal foreligge skriftlige retningslinjer for tidsfrist for når tilsagn faller bort dersom mottaker ikke dokumenterer at fastsatte betingelser er oppfylt eller akseptert.

6.4 Tilsagns- og avslagsbrev

Innvilgede søknader skal bekreftes med tilsagnsbrev og standardvilkår som skal inneholde alle vilkårene knyttet til innvilget søknad:

- Formål og hva slags tiltak midlene kan benyttes til, inkludert omtale av størrelsen på den offentlige støtten og til hvilke formål den offentlige støtten er gitt
- Beløpsstørrelse
- Vilkår som knytter seg til bruken av midlene og tidsfrist for mottakeren til å akseptere vilkårene
- Skriftlig aksept av vilkår fra mottaker
- Utbetalingsordning (tidspunkt og eventuell hyppighet)
- Behandling av eventuelt for mye utbetalt tilskudd eller lån
- Eventuelt uberettiget tilsagn
- Krav til rapportering, jf. pkt. 6.9, regnskap og eventuell revisorbekreftelse
- Krav til oppbevaring av regnskapsdata og dokumentasjon av faktiske opplysninger som ligger til grunn for søknaden eller beregning av støttebeløp
- Opplysninger om kontrolltiltak som kan bli iverksatt for å sikre at bruken av midlene skjer i samsvar med forutsetningene for tildelingen, jf. Bevilgningsreglementets § 10
- Mulige reaksjonsformer dersom mottaker ikke opptrer i samsvar med forutsetningene i tilskuddsbrevet, jf. pkt. 6.10.

Tilsagnsbrev og garantierklæringer, jf. nedenfor, skal signeres på vegne av virkemiddelaktørene.

Avslåtte søknader skal bekreftes med avslagsbrev.

Normalt skal rapporteringskrav, herunder hyppighet for rapportering, fremgå av gjeldende standardvilkår for ordningen. Standardvilkårene skal følge tilsagnsbrev. Eventuelle særskilte krav til rapportering skal også fremgå av brevet. Mål knyttet til kravene skal kunne etterprøves gjennom evalueringer.

6.5 Tidsfrist for bortfall av tilsagn om tilskudd

Dersom søker ikke kan dokumentere samtlige av de krav som er satt i tilsagnsbrevet, jf. pkt. 6.4, innen utgangen av det tredje kalenderåret etter at tilsagnet ble gitt, vil tilsagnet automatisk falle bort.

6.6 Registrering av tilskudd

For å holde oversikt over inngåtte forpliktelser skal virkemiddelaktørene føre et eget register for tilsagn som skal dekkes av disponibel bevilgning for inneværende budsjettermin og eventuelle overførte midler fra tidligere budsjettermin.

6.7 Utbetaling og behandling av eventuelt for mye utbetalt tilskudd

Tilskuddsbeløp skal utbetales etter hvert som mottaker har behov for å dekke aktuelle utgifter som ligger til grunn for tilskuddet. Tilskudd skal ikke nyttes til å regulere tilskuddsmottakers likviditet. Det er ikke anledning til å framskynde utbetalinger slik at mottaker kan plassere tilskudd som rentebærende innskudd eller lån for å oppnå inntekter i tillegg til det bevilgede beløpet.

Inntil 30 prosent av tilskuddet kan utbetales forskuddsvis (inntil 50 prosent av etablerertilskudd), når nødvendig dokumentasjon er underskrevet, særvilkår er dokumentert oppfylt og prosjektet er klart for igangsetting. Når det kan dokumenteres at minst 50 prosent av de totale prosjektkostnader er påløpt, kan ytterligere inntil 50 prosent av tilskuddet utbetales (inntil 30 prosent av etablerertilskudd). Av samlet tilskudd skal minimum 20 prosent holdes tilbake inntil prosjektet er avsluttet og sluttrapport med revisorbekreftet regnskap foreligger. Dersom tilskuddsmottaker ikke er revisjonspliktig, kan regnskapet bekreftes av autorisert regnskapsfører.

Alle tilskuddsbeløp skal være attestert før utbetaling. Den som attesterer, skal kontrollere at:

- utbetalingsforslaget er i overensstemmelse med vedtak om tilskudd i tilskuddsbrev
- tilskuddsmottaker har oversendt all dokumentasjon og akseptert alle vilkår i tilskudds-/lånebrev
- registrering av faste data for mottaker er korrekte.

Utbetaling av lån kan tidligst skje når støttemottaker har påtatt seg debitoransvaret, de aktuelle sikkerheter er etablert og alle særvilkår knyttet til vedtaket er oppfylt.

Virkemiddelaktørene skal ha innkrevingsrutiner som sikrer tilbakebetaling dersom en sluttavregning medfører at mottaker skal tilbakebetale for mye utbetalt beløp.

Saksbehandling ved tildeling og utbetaling av tilskudd, bokføring, dokumentasjon og oppbevaring av regnskapsopplysninger skal skje i samsvar med virkemiddelaktørens interne økonomiforvaltningsrutiner og kravene som framgår av Bestemmelser om økonomistyring i staten kapittel 2, 3, 4 og 6.

6.8 Mottakers ansvar for riktige opplysninger

Dersom tilskuddsmottaker gir uriktige opplysninger eller tilskudd ikke benyttes i samsvar med fastsatte betingelser for tildelingen, kan støtte utbetalt i forbindelse med tilsagnet kreves helt eller delvis tilbakebetalt.

6.9 Krav til rapportering fra tilskuddsmottaker

Normalt skal kravene til rapportering og hyppighet fremgå av tilbudsbrev og gjeldende standardvilkår for ordningen. Eventuelle særskilte krav til rapportering skal fremgå av tilsagnsbrevet. Virkemiddelaktørene skal følge opp overfor tilskuddsmottaker dersom innrapportert informasjon er ufullstendig eller ikke er oversendt til rett tid.

6.10 Oppfølging og kontroll

Oppfølgings- og kontrolltiltak skal normalt baseres på mottatt innrapportering fra tilsagnsmottaker. Gjennomgang og vurdering av innrapporteringen skal dokumenteres skriftlig. Som ledd i oppfølgingen av tilskuddsmottaker skal virkemiddelaktørene:

- Påse at avtalte rapporter er mottatt
- Gi nødvendig tilbakemelding til tilsagnsmottaker på rapportering som er mottatt
- Treffe tiltak dersom kontrollen avdekker muligheter for uregelmessigheter

Normalt vil kontroll innebære å vurdere om rapporteringen fra tilsagnsmottaker tilsier at tilsagnet er brukt i overensstemmelse med forutsetningene og om kriteriene til måloppnåelse er oppfylt.

Kontrolltiltakene av forutsatte rapporter skal bl.a. omfatte:

- Generell formalia- og rimelighetskontroll, dvs. at rapportene er signert, eventuelt attestert av revisor eller regnskapsfører, og at tallmaterialet ikke virker usannsynlig
- Gjennomgang og vurdering av innrapportert informasjon med hensyn til avvik i måloppnåelse og økonomi og i forhold til risiko, egenart og vesentlighet

Ut fra gjennomgangen av mottatt innrapportering skal virkemiddelaktørene vurdere om det er behov for ytterligere oppfølgings- eller kontrolltiltak, spesielt dersom gjennomgangen avdekker muligheter for uregelmessigheter. Dette kan eksempelvis omfatte stikkprøvekontroll for prøving av data som ligger til grunn for utarbeidelse av innrapportert informasjon, nærmere regnskapsgjennomgang eller annen kontroll med at midlene har blitt benyttet som forutsatt, jf. Bevilgningsreglementets § 10.

6.11 Intern kontroll hos virkemiddelaktørene

Virkemiddelaktørene skal ha systemer og rutiner som viser hvordan tilskudds-, låne- og garantirammer er utnyttet og at de ikke overskrides, Det skal foreligge løpende oppdaterte rapporter om status for de enkelte ordningene. For garantier gjelder dette både tilsagn og foreldede garantiansvar for utstedte garantierklæringer inklusiv, endringer i form av nedtrapping eller bortfall.

Virkemiddelaktørene skal ha etablert systemer, rutiner og tiltak som sikrer korrekt saksbehandling ved tildeling og utbetaling, innfordring og innbetaling av lån, tilskudd og avgivelse av garantierklæringer i overensstemmelse med Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Bokføring, dokumentasjon og oppbevaring av regnskapsopplysninger skal skje i overensstemmelse med virkemiddelaktørenes interne økonomiforvaltningsrutiner og kravene som framgår av pkt. 4.4 i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

6.12 Rapportering til departementet og ESA

Virkemiddelaktørene skal rapportere i henhold til kriteriene for måloppnåelse som er fastsatt av Stortinget i årlige budsjettvedtak og fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet i årlige oppdragsbrev. Krav til og hyppighet på rapporteringen fra virkemiddelaktørene går frem av mål- og resultatstyringssystemet som gjelder for dem, med eventuelle presiseringer som framgår av departementets oppdragsbrev med tilhørende rapporteringskalender.

Det kan for øremerkede satsinger kreves mer uttømmende rapportering opp mot målene for ordningen. Omfang, form og innhold på denne rapporteringen avtales særskilt.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal foreta hensiktsmessige kontroller av kvaliteten på informasjonen i rapportene. Departementet og Riksrevisjonen kan iverksette etterfølgende kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningene.

Det skal årlig rapporteres til ESA om utbetalt støtte. Innovasjon Norge må også registrere bedriftsrettet støtte i Brønnøysundregistrenes nasjonale register for offentlig støtte etter gjeldende regler.

KAPITTEL 7. RAPPORTERING TIL DEPARTEMENTET OG ESA

Til departementet

Frister for rapportering fremgår av årlig felles rapporteringskalender som er vedlagt oppdragsbrevet fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Innovasjon Norge skal rapportere på følgende indikatorer¹:

Kapittel og post	Kriterier for måloppnåelse og aktivitetsindikatorer
Kapittel 550.70 Mentortjenesten	<p>Kriterier for måloppnåelse</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ innovasjonsgrad ✓ sysselsetting ✓ verdiskaping² <p>Aktivitetsindikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Sum bevilgede midler fra posten og andel adm.-og gjennomføringskostnader ✓ antall deltakere ✓ kvinneandel ✓ geografisk nedslag
Kapittel 550.70 Bioøkonomiordningen	<p>Kriterier for måloppnåelse</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Verdiskaping ✓ Nye produksjonsprosesser med utgangspunkt i fornybare råvarer ✓ bevisstgjøring om nye markedsmessige og teknologiske muligheter ✓ høyt internasjonalt innovasjonsnivå <p>Aktivitetsindikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ sum bevilgede midler fra posten og andel administrasjons -og gjennomføringskostnader ✓ kvinneandel ✓ geografisk nedslag ✓ andel utløst privat kapital
Kapittel 550.70 Næringshageprogrammet	<p>Kriterier for måloppnåelse</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ vekst i omsetning og sysselsetting i bedrifter som inngår i programmet <p>Aktivitetsindikatorer</p>

¹ Rapporteringskrav og veileder til rapportering for alle virkemiddelaktørene fremgår av vedlegg til KMD sitt årlige oppdragsbrev.

² Verdiskaping (bruttoprodukt) beskriver verdøkningen eller tilleggsverdien som en bedrift gir et produkt eller tjeneste. For å måle verdiskaping har Innovasjon Norge benyttet selskapets resultat før renter, skatter, avskrivninger korrigert for opp-/nedskrivninger (EBITDA) pluss lønn.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ geografisk nedslag, antall målbedrifter innenfor virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte ✓ sum bevilgede midler fra posten og andel administrasjons- og gjennomføringskostnader
Kapittel 553.74 Norwegian Innovation Clusters og bedriftsnettverk	<p>Kriterier for måloppnåelse</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ verdiskaping i deltakerbedriftene ✓ innovasjonsevne ✓ utvikling av samarbeid ✓ ringvirkninger regionalt (kun Norwegian Innovation Clusters) <p>Aktivitetsindikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ sum bevilgede midler fra posten og andel administrasjons- og gjennomføringskostnader ✓ geografisk nedslag

Til EFTAs overvåkingsorgan (ESA)

All støtte skal gis innenfor rammen av statsstøttereglene i EØS-avtalen. Det forutsettes at virkemiddelaktørene vurderer tildelinger ut fra de til enhver tid gjeldende notifikasjoner og innmeldinger som foreligger. Støtten skal innrapporteres til eierdepartementet.

KAPITTEL 8. EVALUERINGER

Departementet og virkemiddelaktørene skal sørge for at det blir gjennomført nødvendige evalueringer av programmene. Kostnader til evaluering av programmene inngår i de økonomiske rammene for programmene. Evalueringer bør gjøres av institusjoner som ikke er knyttet til de aktørene som deltar i programmet. Departementet står ellers fritt til å innhente informasjon om tiltak og måloppnåelse.

KAPITTEL 9. OPPHEVING AV EKSISTERENDE RETNINGSLINJER

Retningslinjer for distrikts- og regionalpolitiske virkemiddel for kapittel 550, post 70 og 73 og kapittel 553, post 74 og 76 oppheves på samme tid som disse retningslinjene trer i kraft, 1. januar 2019.

Vedlegg 4:

1. Veileder til tall- og aktivitetsrapportering av tilsagn gitt over kap. 550, post 70 og 62, og kap. 553, post 74 og 65.

(Sist revidert desember 2018)

Innovasjon Norge skal også rapportere inn tall- og aktiviteter som benyttes i den årlige rapporten KMD utarbeider for å synliggjøre bruk av midler under programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk. Rapporten baserer seg på rapportering fra kommuner, regionråd, fylkeskommuner, Siva, Forskningsrådet, Innovasjon Norge og departementet for gjeldende rapporteringsår. Rapporten viser fordelingen av midlene etter fylke, sentralitet, forvalter og beløp per innbygger.

1.1. Innhold i tall- og aktivitetsrapportering til KMD

- Prosjektnavn og navn på kunde
- Type midler: Her registreres det om det er et program eller andre typer prosjekter, tiltak eller tjenester (eks. analyser, utredninger mv.)
- Kategorier: Prosjektene kategoriseres etter hovedmål og kategorier (se veileder)
- Geografi: Tiltaket skal registreres i den eller de kommunene hvor tiltaket får størst effekt. Jo mer stedbundet prosjektet er, dess færre kommuner skal registreres.
- Målgrupper: Kvinneandeler rapporteres etter Innovasjon Norges egne indikatorer og redegjøres for i årsrapporten. I denne rapporteringen skal det rapporteres på om prosjektet er kvinnerettet.

1.2. Nærmere definisjon av kvinnerettet tiltak:

For flerbedrifts-, nettverks- og klyngeprosjekter skal dette defineres som kvinnerettet dersom prosjektet bidrar til å fremme kvinners deltakelse i næringslivet. 0 = nei, 1 = ja. Ellers vises det til Innovasjon Norges egne indikatorer for å måle kjønnsbalanse.

1.3. Oversikt kategorier:

0800 – Administrasjons- og gjennomføringskostnader

Kategorien omfatter forvalterens egne administrasjons- og gjennomføringskostnader, jf, retningslinjene punkt 2.1. Kategorien skal *ikke* benyttes når det er prosjektrelaterte kostnader, som regnes som driftskostnader i prosjekt. Kostnadene skal ikke overskride 5 pst. av midlene fylkeskommunen selv forvalter det enkelte budsjettår. Andre aktører enn de nasjonale virkemiddelaktørene kan også bruke inntil 5 pst. av midlene de forvalter til å dekke gjennomføringskostnader. For Innovasjon Norge, Siva, Forskningsrådet gjelder egne regler. Kostnadene skal registreres på hele fylket.

1110 – Direkte støtte til etablerte bedrifter (bedrifter eldre enn 5 år)

Kategorien omfatter direkte støtte til etablerte bedrifter som bedriftsutviklingstilskudd, investeringstilskudd og distriktsrettede risikolån.

Kategorien skal ikke benyttes ved kjøp av tjenester.

1245 – Tiltak for å fremme bedriftssamarbeid og klynger

Kategorien omfatter tiltak som mobiliserer bransjer/bedrifter/bedriftsmiljø til å etablere samarbeid og nettverk.

Kategorien omfatter også aktiviteter for å utløse og forsterke samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter i klynger, med sikte på å øke klyngenes dynamikk og attraktivitet og bedriftenes innovasjonsevne og konkurransekraft.

Norwegian Innovation Clusters er Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådets helhetlige støttetilbud til organiserte klynger. Det består av:

- *Arena* omfatter klynger med nyetablerte og/eller umodne samarbeidsinitiativ.
- *Norwegian Centres of Expertise (NCE)* omfatter klynger med en etablert organisasjon med velutviklede tjenester, partnere og oppnådde resultater fra samarbeidsprosjekter.
- *Global Centres of Expertise (GCE)* skal bidra til økt verdiskaping og forsterket attraktivitet og posisjon innenfor globale verdikjeder gjennom strategiske samarbeidsprosjekter.

Kategorien inkluderer også tiltak som understøtter organiserte klynger som inngår i ovennevnte program.

1270 – Profilering og internasjonalisering av bedrifts-/næringsmiljøer

Kategorien omfatter tiltak for profilering og internasjonalisering av bedrifts-/næringsmiljøer, og som gagner et større miljø enn en enkeltstående bedrift.

Kategorien skal ikke benyttes for tilskudd til nasjonale program for næringsutvikling

1280 – Regional omstilling

Kategorien omfatter tiltak og arbeidsinnsats for regional omstilling

1310 – Direkte støtte til bedrifter yngre enn 5 år

Kategorien omfatter etablerertilskudd og annen direkte støtte til bedrifter yngre enn 5 år, som bedriftsutviklingstilskudd, investeringstilskudd og distriktsrettet risikolån.

Kategorien skal ikke benyttes ved kjøp av tjenester.

1330 – Etablerertjenester (ikke direkte støtte til bedrifter)

Kategorien omfatter etablererkontorer, etablererskoler/-kurs og etablererveiledning.

1370 – Andre verdiskapingstiltak

Kategorien brukes unntaksvis dersom ingen andre kategorier er dekkende. Det skal gis en kort forklaring på hva slags type prosjekt det er, og en begrunnelse for å støtte prosjektet.

Vedlegg 5 Fordeling av løyving på programkategori 13.50 2019 (i 1 000 kr)

Kap	Post	Betegnelse	KMD	Fylkeskommunane	Innovasjon Noreg	Siva	Forskningsrådet	Distriktssenteret	Totalt
550		Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distrikta							714 567
	62	Bedriftsretta låne - og tilskotsordningar i distrikta		405 500	47 590				453 090
	64	Inkluderande og vekstkraftige lokalsamfunn		50 000					50 000
	70	Bedriftsretta program i distrikta			31 037	87 979			119 016
	73	Merkur - programmet	59 708						59 708
554	01	Kompetansesenter for distriktutvikling						32 753	32 753
553		Omstillingsdyktige regioner							491 551
	60	Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljø og tilgang til kompetanse		47 000					47 000
	63	Grenseregionale Interreg-program		52 736					52 736
	65	Omstillingsprogram ved akutte endringar i arbeidsmarknaden		66 856	13 000				79 856
	74	Nasjonale tiltak for klyngjer og innovasjonsmiljø			144 095	56 801	80 193		281 089
	76	Utviklingsprogram for byregionar og internasjonalt samarbeid	30 870						30 870
		Sum programkategori 13.50							1 206 118